

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 6 Ekim 2015

2008'den 2015'e Türkiye Ekonomisi

Küresel krizin yedinci yılı geride kaldı. Türkiye bu ay sonunda son derece önemli bir seçim yaşayacak. Bu döneme ilişkin Türkiye ekonomisinde yaşanan gelişmeleri başlıca büyüklükler açısından hatırlamakta yarar görüyorum. Karşılaştırmaları daha anlamlı kılmak amacıyla tarihsel perspektifimizi 2003'e kadar uzattım. Aşağıdaki tablo söz konusu dönem boyunca ekonominin seyrini kuşbakışı özetliyor.

Küresel Kriz Sürecinde Türkiye	2003	2008.Ç3	2015 (Son veri)
Enflasyon Oranı (TÜFE) (2003 fiy.)	12	8.02	7.41
Döviz Kuru (TL/US\$)	1.66	1.23	3.01
Reel Kur (TL/US\$) (2003 fiy.)	1.66	0.91	1.46
Cari Denge / GSYH (%)	2.5	8.1	5.5
Dış Borç stoku (milyar \$)	144.1	280.9	402.4
Dış Borç Stoku / GSYH (%)	47	56	59
Kısa Vadeli Dış Borç / Rezervler	68.5	48	94.5
İşsizlik Oranı (%)	10.5	10	9.8
Sanayi / GSYH (%)	17.4	16.1	15.6
Kaynaklar: TÜİK ve TC Merkez Bankası			

Gözlemlerimiz:

- Enflasyon 2001 krizi sonrasında tek haneli rakamlarda. Ancak yüzde 8 alt sınırı kırılmadan 2015'e ulaşılmış; Türkiye küresel ekonominin görece hala yüksek enflasyon yaşayan ekonomilerinden birisi.
- 2003'e görece döviz kurundaki değişim enflasyon oranının altında. 2015 itibariyle Amerikan dolarının enflasyondan arındırılmış reel fiyatı, 2003 düzeyinin hala yüzde 13 altında.
- Dövizde yaşanan ucuzlama bir yandan ithalat talebini kamçulamış, diğer yandan da ithalat maliyetlerindeki ucuzlama sayesinde enflasyonun yüzde 8-10 bandında korunabilmiş olmasına olanak sağlamış gözüküyor.
- Ancak ithalat talebindeki artış, cari işlemler dengesinin milli gelirin yüzde 5'ini aştığını; kriz öncesi yüzde 8'e, kriz sonrası "toparlanma" diye adlandırılan 2010-2012 arasında da yüzde 10'una kadar yükselmiş olduğunu gözlüyoruz.

Ancak sorun cari işlemler açığının rakamsal büyümesiyle sınırlı değil. Dış açığın finansman biçimi *borçlanmayı arttırıcı* sermaye girişleri ile sürdürülmekte. Bu da Türkiye ekonomisinin dış kırılganlığını arttırıcı önemli bir gelişme olarak değerlendiriliyor.

- Bu gelişme sonucunda dış borç stoku 144. Milyar dolardan, 402 milyar dolara, dolar bazında yaklaşık 3 misli artmış. Ancak dövizin reel olarak ucuzlaması sayesinde TL bazında hesaplandığında dış borcun milli gelire oranı yüzde 50-60 olarak gözlenmekte ve *borç yükü* sanki *makul* düzeyde seyrediyor algısı yaratmakta. Nitekim kısa vadeli dış borçların, uluslararası rezervlerimize görece yüksekliği dış kırılganlığın en önemli göstergesi olarak yorumlanıyor.
- Ancak söz konusu dış kırılganlık sadece finansal bir mesele değil. İthalatın giderek ara malı ve yatırım mallarında yoğunlaşması ile birlikte ulusal sanayinin yatay ve dikey girdi-çıktı bağlantılarının tahrip olmasına ve istihdam kazanımlarının da sınırlı kalmasına neden olmakta. Bunun sonucunda sanayinin milli gelir içindeki payı yüzde 15'e gerilemiş; işsizlik oranında ise kalıcı bir kazanım elde edilememiş durumda.

2003 sonrası Türkiye'sinde ekonomideki gelişmelerin ana belirleyicisinin dövizin ucuzluğuna bağlı olduğu gözleniyor. Her ne pahasına olursa olsunucuz döviz! Bu ise, kuşkusuz, salt teknik bir iktisadi mesele değil.